โดย นางอโนทัย ลีกิจวัฒนะ
ประธานคณะอนุกรรมการติดตามและศึกษาผลกระทบมาตรฐาน
การรายงานทางการเงิน เรื่อง สัญญาประกันภัย
โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการกำหนดมาตรฐานการบัญชี

ทำความรู้จักกับ TFRS 17 สัญญาประกันภัย

บทนำ

คณะอนุกรรมการติดตามและศึกษาผลกระทบมาตรฐานการรายงานทางการเงิน เรื่อง สัญญาประกันภัย ได้จัดทำบทความเกี่ยวกับมาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 17 เรื่อง สัญญาประกันภัย เพื่อเป็นการเผยแพร่ความรู้และสื่อสารทำความเข้าใจแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนผู้ที่สนใจในมาตรฐานการรายงานทางการเงินฉบับนี้โดยทั่วไป ซึ่งประกอบด้วยบทความสั้น ๆ ในรูปแบบที่ง่ายต่อความเข้าใจ

อนึ่งบทความเหล่านี้ไม่ได้มีเนื้อหาครบถ้วนตามมาตรฐานการรายงานทางการเงินและอาจมีการให้แง่คิดมุมมองอย่างกว้าง ๆ ของผู้เขียน ซึ่งอาจมีความแตกต่างจากมุมมองของผู้อื่น จึงอาจไม่เหมาะสมที่จะนำไปใช้อ้างอิง อีกทั้งบทความเหล่านี้ไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของมาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 17 เรื่อง สัญญาประกันภัย

TFRS 17
สัญญาประกันภัย

มาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 17 เรื่อง สัญญาประกันภัย หรือเรียกสั้น ๆ ว่า TFRS 17 เป็นมาตรฐานการรายงานทางการเงินฉบับใหม่ที่ได้ประกาศลงราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 19 สิงหาคม พ.ศ. 2565 โดยมีผลบังคับใช้สำหรับรอบระยะเวลารายงานประจำปีที่เริ่มในหรือหลังวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2568

หลายท่านอาจเคยได้ทราบมาบ้างว่า TFRS 17 เป็นมาตรฐานการรายงานทางการเงินฉบับที่มีความยากไม่แพ้ TFRS 9 หรือบางท่านก็มองว่า TFRS 17 ยุ่งยากและซับซ้อนกว่า TFRS 9 ด้วยความที่ **TFRS 17 กำหนดการวัดมูลค่าของหนี้สินจากสัญญาประกันภัยโดยใช้การประมาณการกระแสเงินสดรับ-จ่ายในอนาคตตลอดระยะเวลาการให้ความคุ้มครองของสัญญาประกันภัยและการคิดลดให้สะท้อนมูลค่าเงินตามเวลา บวกด้วยค่าปรับปรุงความเสี่ยงสำหรับความเสี่ยงที่ไม่ใช่ทางการเงิน เพื่อหากำไรจากการให้บริการตามสัญญา ณ วันรับรู้เมื่อเริ่มแรก** ทำให้ต้องมีการใช้ข้อสมมติและวิจารณญาณของผู้บริหารในการประมาณการอย่างมาก ตลอดจนการใช้หลักการทางคณิตศาสตร์ประกันภัยโดยเฉพาะ ยิ่งสัญญาที่มีระยะเวลายาวนานเท่าใดก็ยิ่งเพิ่มความไม่แน่นอนและความยากในการประมาณการเท่านั้น ด้วยเหตุนี้ TFRS 17 จึงมีภาคผนวก ข ที่ให้แนวปฏิบัติในรายละเอียดของเรื่องต่าง ๆ ที่อธิบายไว้ในส่วนเนื้อหาหลักการของมาตรฐานการรายงานทางการเงิน และภาคผนวก ค กล่าวถึงการปฏิบัติในช่วงเปลี่ยนผ่าน

ที่มาของ TFRS 17 เรื่อง สัญญาประกันภัย

TFRS 17 เรื่อง สัญญาประกันภัย จะนำมาใช้แทน TFRS 4 เรื่อง สัญญาประกันภัย ซึ่งเป็นมาตรฐานการรายงานทางการเงินที่มีผลบังคับใช้อยู่ในปัจจุบัน โดย TFRS 17 นั้นยกร่างมาจาก IFRS 17 ฉบับ Amendment to IFRS 17 June 2020 และ Initial Application of IFRS 17 and IFRS 9 - Comparative Information ซึ่งในระดับสากล International Accounting Standards Board (“IASB”) ได้ใช้เวลามากกว่า20 ปี ในการพัฒนามาตรฐานการรายงานทางการเงิน เรื่อง สัญญาประกันภัย โดยแบ่งเป็นโครงการระยะที่ 1 ได้จัดทำ IFRS 4 Insurance Contracts ซึ่งเป็นมาตรฐานการรายงานทางการเงินที่นำมาใช้ชั่วคราว จนกว่าโครงการระยะที่ 2 ซึ่งเป็นการพัฒนามาตรฐานการรายงานทางการเงิน เรื่อง สัญญาประกันภัย ฉบับสมบูรณ์ คือ IFRS 17 จะแล้วเสร็จ ซึ่ง IFRS 17 ได้ประกาศใช้ในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2560 และเมื่อเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2563 ได้ประกาศฉบับที่มีการปรับแก้ (Amendment June 2020) โดยมีผลบังคับใช้สำหรับรอบระยะเวลาบัญชี เริ่มในหรือหลังวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2566

เหตุผลในการออกมาตรฐานการรายงานทางการเงิน IFRS 17 นั้น IASB มีเป้าหมายที่จะพัฒนามาตรฐานการรายงานทางการเงินประกันภัยที่เป็นหนึ่งเดียวกันทั่วโลก เพื่อมาใช้แทน IFRS 4 ซึ่งเป็นมาตรฐานการรายงานทางการเงินชั่วคราวที่อนุญาตให้ใช้วิธีปฏิบัติทางบัญชีที่หลากหลาย นอกจากนี้สัญญาประกันภัยอาจรวมองค์ประกอบของการลงทุนและการบริการอื่นที่มีนัยสำคัญทำให้เกิดความท้าทายที่เพิ่มขึ้นในการวัดมูลค่า ซึ่งวิธีปฏิบัติทางการบัญชีเดิมภายใต้ IFRS 4 ไม่ได้สะท้อนอย่างเพียงพอถึงฐานะการเงินหรือผลการดำเนินงานที่แท้จริงของสัญญาประกันภัยเหล่านี้ ทั้งนี้ IFRS 17 จะช่วยขจัดความไม่สม่ำเสมอของวิธีปฏิบัติทางบัญชีของภาคธุรกิจประกันภัย และช่วยให้งบการเงินสามารถเปรียบเทียบกันได้

ภาพรวมของการปรับปรุงให้ดีขึ้นโดยมาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 17 เรื่อง สัญญาประกันภัย มีดังนี้

ให้แนวปฏิบัติเพื่อสร้างความสม่ำเสมอของการปฏิบัติทางบัญชีสำหรับทุกสัญญาประกันภัยของทุกบริษัท

ปรับปรุงการประมาณการให้สะท้อนข้อมูลตลาด ณ ปัจจุบัน

การวัดมูลค่าสัญญาประกันภัยสะท้อนถึงมูลค่าของเงินตามเวลาหากมีนัยสำคัญ โดยใช้อัตราคิดลดที่สะท้อนถึงลักษณะของกระแสเงินสดตามสัญญา

การวัดมูลค่าสะท้อนข้อมูลเกี่ยวกับผลลัพธ์ที่เป็นไปได้ทั้งหมดภายใต้ขอบเขต

TFRS 17 ในความเหมือนหรือแตกต่างจาก TFRS 4

มักมีคำถามว่า TFRS 17 ต่างจาก TFRS 4 อย่างไร คำตอบคือแตกต่างอย่างสิ้นเชิง ความแตกต่าง เช่น วิธีการรับรู้และวัดมูลค่ารายการหนี้สินจากสัญญาประกันภัยและการรับรู้รายได้ ณ วันเริ่มแรกและภายหลัง โดยการใช้ประมาณการกระแสเงินสดอนาคตที่คิดลดเพื่อสะท้อนค่าของเงินตามเวลา บวกด้วยค่าปรับปรุงความเสี่ยงสำหรับความเสี่ยงที่ไม่ใช่ทางการเงิน ตลอดจนปรับข้อสมมติให้เป็นปัจจุบันทุกรอบระยะเวลารายงาน, การแสดงรายการในงบแสดงฐานะการเงิน ที่แสดงยอดสุทธิเป็นหนี้สินสัญญาประกันภัย หรือ สินทรัพย์สัญญาประกันภัย และงบกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จ ที่จะไม่มีการแสดงเบี้ยประกันภัยรับเป็นรายได้อีกต่อไป, การเปิดเผยข้อมูลในหมายเหตุประกอบงบการเงินที่มีรายละเอียดของวิจารณญาณที่มีนัยสำคัญ และการเปลี่ยนแปลงวิจารณญาณที่ใช้ในการประมาณการ ตลอดจนเปิดเผยการกระทบยอดหนี้สินจากสัญญาประกันภัย ณ วันเริ่มต้นและ ณ วันสิ้นสุดรอบระยะเวลา เป็นต้น

สิ่งที่ TFRS 17 ไม่มีการเปลี่ยนแปลงจาก TFRS 4 คือคำนิยามของสัญญาประกันภัย ที่อยู่ภายใต้ขอบเขตของมาตรฐานการรายงานทางการเงิน เรื่อง สัญญาประกันภัย ซึ่งเป็น “สัญญาที่กิจการยอมรับความเสี่ยงด้านการประกันภัยที่มีนัยสำคัญจากคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง (ผู้ถือกรมธรรม์) โดยตกลงจะชดเชยให้แก่ผู้ถือกรมธรรม์ หากเหตุการณ์ในอนาคตอันไม่แน่นอนที่เจาะจงไว้ (เหตุการณ์ที่เอาประกันภัย) ส่งผลเสียหายต่อผู้ถือกรมธรรม์” สัญญาใด ๆ ที่ไม่เข้าคำนิยามดังกล่าว ไม่ถือเป็นสัญญาประกันภัยภายใต้ TFRS 17 อีกทั้งให้ใช้วิธีปฏิบัติทางบัญชีตาม TFRS 17 สำหรับสัญญาประกันภัยต่อที่กิจการถือไว้โดยให้รับรู้และวัดมูลค่าแยกต่างหากจากสัญญาประกันภัยที่กิจการเป็นผู้ออก

ดังนั้น ในการนำ TFRS 17 มาถือปฏิบัติ ภาคธุรกิจประกันภัยควรทำความเข้าใจกับมาตรฐานการรายงานทางการเงิน นอกเหนือจากการหาความแตกต่างจากมาตรฐานการรายงานทางการเงินเดิม

หลักการสำคัญของ TFRS 17

เมื่อกิจการระบุได้ว่าสัญญาประกันภัยที่ออกเป็นสัญญาประกันภัยตามคำนิยามของมาตรฐานการรายงานทางการเงินแล้ว ให้พิจารณาแยกอนุพันธ์แฝง องค์ประกอบการลงทุนที่ต่างออกไป และภาระที่ต้องปฏิบัติที่ต่างออกไปที่เจาะจงไว้ออกจากสัญญาประกันภัย และปฏิบัติตามมาตรฐานการรายงานทางการเงินที่เกี่ยวข้อง สำหรับสัญญาประกันภัยภายหลังการแยกองค์ประกอบอื่นแล้วจะนำมาจัดเป็นกลุ่ม (พอร์ตโฟลิโอ) โดยสัญญาที่มีความเสี่ยงคล้ายคลึงกันและบริหารจัดการไปด้วยกันสามารถจัดอยู่กลุ่มเดียวกัน อีกทั้งสัญญาที่ออกห่างกันมากกว่า 1 ปี จะไม่รวมอยู่ในกลุ่มเดียวกัน (Annual cohort) และ**จัดแบ่งพอร์ตโฟลิโอของสัญญาประกันภัยออกเป็น 3 กลุ่มตามความสามารถในการทำกำไร ดังนี้**

- **กลุ่มของสัญญาที่สร้างภาระ (ขาดทุน) เมื่อรับรู้รายการเมื่อเริ่มแรก**
- **กลุ่มของสัญญาที่เมื่อรับรู้รายการเมื่อเริ่มแรก ไม่มีความเป็นไปได้ที่มีนัยสำคัญที่จะกลายเป็นสัญญาที่สร้างภาระในภายหลัง**
- **กลุ่มของสัญญาที่เหลือในพอร์ตโฟลิโอ**

ซึ่งการวัดมูลค่าของหนี้สินจากสัญญาประกันภัยจะวัดตามแต่ละกลุ่มย่อย (Unit of account)

การรับรู้รายได้ตาม TFRS 17 ส่วนหนึ่งมาจากการคำนวณหากำไรจากการให้บริการตามสัญญา (Contractual Service Margin หรือ CSM) ที่ได้จากการประมาณกระแสเงินสดอนาคตตลอดอายุของสัญญา ณ วันเริ่มแรก ซึ่งก็เทียบเคียงได้กับกำไรที่ยังไม่รับรู้ (Unearned profit) ของภาคธุรกิจอื่น เพื่อจะทยอยรับรู้เป็นรายได้ตลอดอายุของสัญญาเมื่อได้ให้ความคุ้มครองแล้ว **ดังนั้น ตาม TFRS 17 ค่าเบี้ยประกันภัยรับ ไม่ได้ลงบัญชีเป็นรายได้ ซึ่งแตกต่างจาก TFRS 4 ที่รับรู้เบี้ยประกันภัยรับเป็นรายได้ทันที** อย่างไรก็ตาม ถ้ากลุ่มสัญญาประกันภัยเป็นสัญญาที่สร้างภาระให้รับรู้ขาดทุนทั้งจำนวนทันที

ในการหากำไรจากการให้บริการตามสัญญานั้น ได้จากการประมาณการกระแสเงินสดจ่ายและกระแสเงินสดรับในอนาคตซึ่งใช้การประมาณการตามหลักคณิตศาสตร์ประกันภัย โดยคิดลดเป็นมูลค่าปัจจุบัน อีกทั้งให้บวกค่าปรับปรุงความเสี่ยงสำหรับความเสี่ยงที่ไม่ใช่ทางการเงินเพื่อสะท้อนความเสี่ยงที่ประมาณการอาจมีความผันผวน ผลต่างระหว่างกระแสเงินสดรับ และจ่าย และค่าปรับปรุงความเสี่ยง คือ กำไรจากการให้บริการตามสัญญา

อย่างไรก็ตาม **TFRS 17 ได้ให้ทางเลือกวิธีวัดมูลค่าอย่างง่ายที่ไม่ต้องทำประมาณการเงินสดในอนาคต คือ "วิธีการปันส่วนเบี้ยประกันภัย" สำหรับสัญญาประกันภัยที่มีระยะเวลาคุ้มครองไม่เกิน 1 ปี หรือเกิน 1 ปี** แต่ผ่านการทดสอบว่าวิธีอย่างง่ายคาดว่าจะทำให้การวัดมูลค่าของหนี้สินสำหรับความคุ้มครองที่เหลืออยู่ของกลุ่มสัญญาไม่แตกต่างอย่างมีสาระสำคัญจากการปฏิบัติโดยวิธีทั่วไป

ทั้งนี้ในภาคผนวก ข ของ TFRS 17 ได้ให้แนวปฏิบัติของวิธีวัดมูลค่า การหาอัตราคิดลด และค่าปรับปรุงความเสี่ยงสำหรับความเสี่ยงที่ไม่ใช่ทางการเงิน

ผลกระทบของ TFRS 17 ต่อกิจการ

ด้วยวิธีการรับรู้และวัดมูลค่าเป็นกลุ่มสัญญาตามที่กล่าวข้างต้น ส่งผลให้กิจการต้องมีการจัดเก็บข้อมูลเป็นแบบรายกลุ่ม รายปี เพื่อให้คำนวณกำไรจากการให้บริการตามสัญญาและรับรู้รายได้ของกลุ่มสัญญาจนกว่าความคุ้มครองจะสิ้นสุดลง ซึ่งแตกต่างจากเดิมที่เก็บข้อมูลเพื่อวัดมูลค่าหนี้สินจากสัญญาประกันภัยของทั้งกิจการ ทำให้ต้องจัดทำข้อมูลรายกลุ่มสัญญาจำนวนมาก อีกทั้งข้อมูลบางส่วนก็อาจไม่เคยเก็บไว้ **การจัดทำข้อมูลย้อนหลังถือเป็นเรื่องสำคัญในการเตรียมความพร้อมเพื่อปฏิบัติตาม TFRS 17** เมื่อต้องการข้อมูลจำนวนมาก กิจการต้องพิจารณาระบบประมวลข้อมูลที่มีอยู่ทั้งระบบหน้าบ้าน ระบบบัญชี และระบบที่รองรับโมเดลคณิตศาสตร์ประกันภัย ว่าสามารถรองรับได้หรือต้องมีการเปลี่ยนแปลง ตลอดจนบุคลากรทางบัญชี และนักคณิตศาสตร์ประกันภัยที่มีความรู้ความเข้าใจการปฏิบัติตาม TFRS 17 มีอยู่เพียงพอหรือไม่ นอกจากนี้กิจการอาจต้องพิจารณาปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ด้านผลิตภัณฑ์ให้เหมาะสม เนื่องจากวิธีการรับรู้ผลการดำเนินงานแตกต่างไปจากเดิม

ทั้งนี้ ในการจะปฏิบัติใช้ TFRS 17 ได้อย่างมีประสิทธิผล ผู้บริหารระดับสูงและคณะกรรมการบริษัทควรให้ความสำคัญและจัดสรรงบประมาณที่เพียงพอ เพื่อให้บุคลากรสามารถดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ ได้เสร็จสมบูรณ์ก่อนวันที่มาตรฐานการรายงานทางการเงินมีผลบังคับใช้

ทางเลือกของการปฏิบัติในช่วงเปลี่ยนผ่าน (Local transition option) สำหรับประเทศไทย

การถือปฏิบัติตาม TFRS 17 กำหนดให้ใช้วิธีปรับย้อนหลัง โดยผลต่างสุทธิที่เกิดจากการเปลี่ยนนโยบายการบัญชีเดิมตาม TFRS 4 ไปเป็นนโยบายการบัญชีใหม่ตาม TFRS 17 ให้บันทึกในส่วนของเจ้าของ อย่างไรก็ตามสำหรับ TFRS 17 ได้ให้ทางเลือกสำหรับการปฏิบัติในช่วงเปลี่ยนผ่าน ซึ่งแตกต่างจาก IFRS 17 ที่ไม่ได้มีการให้ทางเลือกใด ๆ ไว้ โดย**ทางเลือกสำหรับประเทศไทยระบุว่า “หากการปฏิบัติดังกล่าวเป็นผลให้กำไรสะสมของกิจการลดลง กิจการอาจเลือกรับรู้ผลกระทบสะสมจากการเปลี่ยนแปลง ณ วันเปลี่ยนผ่านในส่วนของเจ้าของตามวิธีเส้นตรงภายในระยะเวลาไม่เกิน 3 ปี นับจากวันเปลี่ยนผ่าน ทั้งนี้ กิจการต้องเปิดเผยการเลือกทางเลือกนี้ และเปิดเผยจำนวนผลกระทบสะสมจากการเปลี่ยนแปลง จำนวนที่ยังไม่ได้รับรู้ และจำนวนที่รับรู้ในงวดปัจจุบันในส่วนของเจ้าของ และรายการปรับปรุงผลกระทบที่แสดงในหนี้สินจากสัญญาประกันภัยทุกวันสิ้นรอบระยะเวลารายงาน ทั้งนี้ เมื่อเลือกแล้วไม่สามารถยกเลิกได้”** การกำหนดให้กิจการที่ใช้ทางเลือกต้องเปิดเผยข้อมูลอย่างละเอียดในหมายเหตุประกอบงบการเงิน เพื่อให้ผู้ใช้งบการเงินได้รับข้อมูลอย่างครบถ้วนเพียงพอในการพิจารณาผลประกอบการ และฐานะการเงินของกิจการในปัจจุบัน ตลอดจนการคาดการณ์ในอนาคต

ดังนั้นผู้ใช้งบการเงินของธุรกิจประกันภัยที่จัดทำตาม TFRS 17 ควรอ่านข้อมูลในหมายเหตุประกอบงบการเงินควบคู่กับการอ่านงบการเงิน

Continue...

? TFRS 17 ใช้ปฏิบัติกับธุรกิจประกันภัย หรือธุรกิจอื่นก็ต้องนำ TFRS 17 มาปฏิบัติใช้ด้วยหรือไม่

ธุรกิจอื่นที่ไม่ใช่ธุรกิจประกันภัยอาจมีความกังวลว่าจะต้องปฏิบัติตาม TFRS 17 หรือไม่ **สำหรับสัญญาที่กิจการออกให้ลูกค้าที่มีลักษณะการรับประกันในประเด็นดังกล่าวทุกท่านสามารถติดตามได้จากบทความครั้งหน้า**